

Νεανικό αφήγημα του Νίκου Καζαντζάκη

δημοσιευμένο στο περ. «Παναθήναια», τ. 13, 31 Μαρτ. 1907, σ. 366 – 368

[= Γιώργος Κατσίμπαλης, «Ο άγνωστος Καζαντζάκης», περ. ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ, τ. 64, τχ. 746, 1-8-1958, σ. 1142 – 1144: Είναι το πρώτο καθαυτό αφήγημα του Ν. Καζαντζάκη, μοναδικό ανάμεσα στ' άλλα δημοσιεύματα των νεανικών του χρόνων, σα μακρινό προμήνυμα του «Καπετάν Μιχάλη»]

Κάρμα Νιρβαμή, «Αιματομένα Ξημερώματα»

Όταν πηγαίνετε στην Κρήτη και βγαίνετε σε χωριό, καμαρώνετε μόνο τα παλληκάρια, κοιτάτε πώς σέρνουν όμορφοι και λεβεντόκορμοι τον χορό και πώς τραγουδούνε όλοι γύρω τριγύρω στο γλέντι και πώς χύνεται και πετιέται από τη λύρα η άγρια ψυχή του Κρητικού καβάλα απάνω στις μεγάλες δοξαριές ...

Τρώτε και πίνετε και τραγουδείτε μαζί των – μη ζητάτε όμως ποτέ να σας πούνε ιστορίες του πολέμου.

Δεν το 'ξερα. Και γι' αυτό, όταν εγυρίσαμε από το γλέντι που εκάμαμε στην αμμουδιά, είπα του γέρου Κρητικού που με φιλοξενούσε στο χαμηλό και φτωχικό σπιτάκι του να καθίσει κοντά μου, εκεί στο πέτρινο πατάρι της αυλής του που είχα καθίσει κι εγώ κουρασμένος.

Η νύχτα άρχιζε να πέφτει απάνω στα δεντρά, μια εμορφότατη μυρωδιά θερισμένων σπαρτών ερχόντανε από τα χωράφια και κάπου κάπου ηλιοκαμένες χωριατοπούλες με το δρεπάνι στο χέρι εγύριζαν στο χωριό σφιχτόκορμες και χαμηλοβλεπούσες, μας έλεγαν με μισά χείλη ένα ντροπαλό «καλησπέρα», εκοκκίνιζαν κι αραίωναν το βήμα των κι εχάνοντο μέσα στη νύχτα ...

Ποιος μου είπε εμένα να ταράζω όλη αυτή την ηρεμία κι όλη την ομορφιά και να καλέσω κοντά μου τον γέρο Κρητικό και να τον βάλω να μου διηγηθεί ένα επεισόδιον της ζωής του;

Μόλις το 'πα και το μετάνιωσα. Ήταν αργά πια. Ο Κρητικός είχε ανάψει από τη χαρά, γιατί θα μιλούσε για πολέμους κι είχε αρχίσει την ιστορία του.

– «Ήταν Κυριακή, Αύγουστος μήνας, στην τελευταία επανάσταση. Το ξέραμε πως θα 'ρχόταν την ημέρα εκείνη το βαπόρι κι είχαμε από τα ξημερώματα κατεβεί όλοι οι χωριανοί στο γιαλό και το περιμέναμε.

Ήμαστε λυπημένοι όλοι μας κι αμίλητοι κι είχαμε ξαπλώσει απάνω στην αμμουδιά συλλογισμένοι. Είχαμε τον θάνατο μέσα μας. Στην καρδιά μας εκόχλαζεν η λαχτάρα να εκδικηθούμε και να πάρουμε πίσω το αίμα».

Κι ο γερο-Κρητικός εμάζεψε τα φρύδια του, εστύλωσε τα μάτια του σ' ένα ακίνητο σημείο μέσα στο σκοτάδι κι εσώπασε λίγο. Ένιωσα κάποια θα περνούσε μπροστά από τα μάτια του απαίσια κι οδυνηρότατη λιτανεία αναμνήσεων.

– «Βλέπεις εκεί πέρα το Μεγάλο Βράχο στην άκρα του χωριού; Εκεί απάνω είχαμε μαζωχτεί όλοι μια από εκείνες τις μέρες κι είχαμε ιδεί να καίγεται το Κάστρο κι είχαμε νιώσει ευθύς πως τ' αδέρφια μας θα σφάζονται εκεί πέρα. Μέσα στο σταύρωμα του μεσημεριού μάς εφάνηκε πως ερχόντανε αποκεί κάτω το ψυχομαχητό κι ο σύθρηνος των γυναικών, των βυζανιάρικων

παιδιών κι ο χτύπος των κορμιών που επέφταν κάτω από το τούρκικο μαχαίρι ... Όλη τη νύχτα εμείναμε εκεί με ανοιχτά τα μάτια, ολοκόκκινα από την αγωνία και την αγανάχτηση κι εκοιτάζαμε βουβοί τον καπνό που βγάνανε τα καμένα σπίτια και τις μεγάλες φλόγες κι ακούγαμε ανάρια ανάρια παράξενους χτύπους αποκεί πέρα κι ένα βαθύ, πνιγμένο βουητό.

Ήτανε Τρίτη. Τέσσερις μέρες ύστερα γυρίζαμε γύρω τριγύρω στα μπεντένια, στις χωσές, στα τούρκικα μετόχια που 'ναι απέξω από την πολιτεία κι εξητούσαμε αμίλητοι θροφή για την εγδίκησή μας. Την Κυριακή εμάθαμε πως θα 'ρχόταν ένα βαπόρι στο λιμάνι του χωριού μας και γι' αυτό ετρέξαμε όλοι από τα ξημερώματα στο γιαλό. Είχε μαυρίσει το μάτι μας. Ποιος ξέρει, κανένας Τούρκος θα τύχαινε στο βαπόρι. Ο Θεός είναι μεγάλος και δίκαιος! Είχε μαυρίσει το μάτι μας, σου λέω. Περισσότερο θα το 'κανα χαρά να 'βλεπα Τούρκο στο δρόμο μου παρά να 'βλεπα τον αδερφό μου που τόσα χρόνια τώρα τον τρώει η ξενιτιά.

Ξάφνου πεταχτήκαμε όλοι στο πόδι. Από μακριά είδαμε το βαπόρι να 'ρχεται. Δεν εμιλούσαμε. Όλοι είχαμε στυλωμένα τα μάτια στο βαπόρι, σαν να θέλαμε να το σύρομε, να το φέρομε μπροστά μας μίαν ώρα αρχύτερα. Μας φαινότανε δεν εσάλευεν απάνω στα νερά κι όμως όλο κι εσίμωνε κι εδιακρίναμε τώρα τη σημαία του, τους επιβάτες απάνω στο κατάστρωμα, τον πλοίαρχο στη γέφυρα που μας εκοιτάζε με το τηλεσκόπιο, τους ναύτες που πηγαίναν κι ερχόντανε από την πλώρη στην πρύμνη κι ανέβαιναν απάνω στα σκοινιά.

– Το χέρι μου με τρώει, μωρέ παιδιά, εφώναξα τότε στους συντρόφους μου. Θα ιδείτε, κανένα καλό μαντάτο μας φέρνει το βαπόρι.

Κανείς δεν μ' αποκρίθηκε. Είχαν όλοι στυλωμένο τον νου των και τα μάτια των απάνω στο κατάστρωμα. Όλο κι εσιμόναμε χωρίς να το νιώθουμε στη θάλασσα και τα κύματα άρχισαν να βρέχουν τα πόδια μας. Ξάφνου ο ανιμιός μου δίπλα μου χύνεται στη βάρκα που 'ταν λυμένη στην ακρογιαλιά.

– Μωρέ, ένας Τούρκος είναι μέσα! ... Ένας Ατζίγγανος!

Τριγυρνούμε όλοι τον ανιμιό μου.

– Πού 'ναι; Πού 'ναι;

– Εκεί στην πλώρη με τη χιράμα και το φέσι. Τον βλέπετε; Τώρα σκύβει ... να, να ... στην πλώρη!

Τον είδαμε όλοι. Πεταχτήκαμε στη βάρκα. Λέξη δεν είπαμε. Με δυο κουπιές ήμαστε δίπλα στο βαπόρι ... Ναι, ναι, ήταν ο Ατζίγγανος στην πλώρη ακίνητος, ήσυχος και μας κοιτάζε. Δεν ένιωσε τίποτε! Εμείς δεν εμιλούσαμε. Εκρύβαμε τη χαρά μας κι εχαμηλώναμε τα μάτια μας μην τύχει και τα ιδεί ο σκύλος και φοβηθεί και πέσει στη θάλασσα και πεθάνει έξω από τα δικά μας τα χέρια.

Σαν αγρίμια πηδήσαμε στο κατάστρωμα κι εχυμήσαμε στην πλώρη. Δεν εμπορούσαμε πλια να κρατήσομε τη χαρά μας. Ήταν εκεί και τα μάτια μας τον κοίταζαν και θα του μίλησαν, φαίνεται, γιατί άρχιζε να τρέμει και να φωνάζει. Ο ανιμιός μου έσυρε το μαχαίρι. Εγώ τον εμπόδισα:

– Έξω! Το χώμα της Κρήτης να πει το αίμα!

Τον ερίζαμε στη βάρκα, τον επατήσαμε και τον εσύραμε στην άμμο. Αυτός άρχιζε να φωνάζει αράπικα που δεν τα καταλαβαίναμε κι έκαμε να φύγει. Πού να πάει! Έξι μαχαίρια σηκώθηκαν κι εκυλίστηκε χάμω κίτρινος από τον φόβο κι έκανε σχήματα σαν να παρακαλούσε. Εμείς δεν εμιλούσαμε κι έπεσε πίστομα χάμω κι άρχισε να κλαίει απάνω στην άμμο ... Θυμάσαι; Εκεί που καθίσαμε σήμερα κι εφάγαμε, εκεί κοντά, δυο βήματα, ήταν ξαπλωμένος ...»

Ανατρίχιασα. Ένας φόβος παράξενος έλυσσε τα γόνατά μου. Η νύχτα είχε γίνει πηχτότερη. Σύννεφα μεγάλα περνούσαν αποπάνω μας, οι όμορφες χωριατοπούλες δεν επερνούσαν πλια κι από μακριά ερχόνταν μόνο, μέσα από κανένα κούφωμα δεντρού ή μέσα από κανένα χαλασμένο σπίτι, η φωνή του γκιόνι.

Και είπα: Κρυώνω, πάμε μέσα στο σπίτι!

Ο σύντροφός μου δεν θα τ' άκουσε, γιατί δεν εκινήθηκε διόλου κι εξηκολούθησε σιγανότερα τώρα μια μια λέξη, σαν να 'θελε να σκαλίσει βαθιά στον νου του όσο μπορούσε καλύτερα όλες τις λεπτομέρειες:

– «Ο ήλιος είχε κατεβεί πλια στον κάμπο, ήτανε μέρα πλια κι εδιάκρινα καλά τώρα τα χαρακτηριστικά του Ατζίγγανου. Είχε σηκωθεί από την άμμο, μ' εκοίταζε και με είδε γεροντότερο, φαίνεται, κι εσύρθηκε ίσαμε τα γόνατά μου και τ' αγκάλιασε κι ελέρωνε τα στιβάνια μου με τα δάκρυσά του.

Μια στιγμή –ο Θεός να με συχωρέσει!– τον ελυπήθηκα. Τον έβλεπα καθαρά τώρα στο φως. Ήταν ολοκίτρινος, είχε μικρά κι ολόμαυρα μάτια κι αραιά αραιά άσπρα γένια. Ήταν ψηλός, μεγαλόσωμος κι είχε σωριαστεί όλος μπροστά μου και μ' εκοίταζε και δάκρυα μεγάλα –πρώτη φορά είδα τόσο μεγάλα δάκρυα!– ετρέχαν από τα μάτια του.

Δεν εμιλούσε, μ' εκοίταζε μόνο. Κι εγώ μια στιγμή –δεν τ' αρνούμαι!– ένιωσα την καρδιά μου να μαλακώνει από την καλοσύνη. Είπα, ποιος ξέρει αν δεν έχει παιδιά και τον περιμένουν, ποιος ξέρει αν άκουσε ποτέ το όνομα της Κρήτης, τι φταίει αυτός ο κακομοίρης, είναι γέρος και κλαίει.

Μα εθυμήθηκα ευθύς το αίμα, άκουσα μια στιγμή πάλι το βουητό και το σύθρηνο που από τον Μεγάλο Βράχο ακούσαμε την περασμένη Τρίτη να βγαίνει από τα μπεντένια κι είδα την ώρα κείνη να 'ρχονται και να σέρνονται απάνω στην άμμο γυναίκες σφαγμένες και γέρους και παιδάκια και να με κοιτάζουν και να μου παραπονούνται ... – Όχι! όχι! εμούγκρισα, το αίμα θέλει εγδίκηση!

Του φώναξα, για να ιδώ αν είναι Τούρκος και μη μετανιώσω ύστερα:

– Αλλάχ!

Κι αυτός πετάχτηκε απάνω με μια χαρά στα μάτια και με μιαν ελπίδα κι εκοίταζε τον ουρανό κι εμένα κι εφώναξε κι αυτός:

– Αλλάχ!

Ήταν Τούρκος –δεν σηκώνει πλια αμφιβολία– κι έσυρα το μαχαίρι. Αυτός εστρυμώχτηκε πάλι σ' ένα βραχάκι κοντά στη θάλασσα και με παρακάλεσε με τα χέρια του και με τα μάτια του να περιμένω. Είχεν απελπιστεί. Άπλωσε τη χιράμα του απάνω στην άμμο, επήγε κοντά στη θάλασσα κι έπλυνε τα πόδια του και τα χέρια του, εστράφηκε προς την ανατολή, προς τον ήλιο κι εγονάτισε.

Φαίνεται, έκανε την προσευχή του, γιατί ανοιγοκλειούσαν τα χείλη του και μια παράξενη γαλήνη χυνότανε απάνω στο πρόσωπό του. Ο ήλιος είχε ψηλώσει πλια ...»

Η φρίκη είχε ανοίξει περίτρομα τα μάτια μου κι εκοίταζα τον σύντροφό μου κι επερίμενα. Αυτός εσώπασε πάλι λίγο κι έβαλε το χέρι του μπροστά στα μάτια του, για να ιδεί καλύτερα στον νουν του.

– «Σαν να 'ναι μπροστά μου ... Σαν να τον βλέπω ακόμη. Οι σύντροφοί μου ήσαν γύρω του κι ανυπομονούσαν και πότε εκείνον εκοίταζαν και πότε εμένα. Ο ανιψιός μου εκρατούσε το μαχαίρι κι εσίμωνε. Αυτός στη μέση ασάλευτος είχε σταυρώσει τα χέρια κι είχε κλείσει τα μάτια γονατισμένος απάνω στη χιράμα μπροστά στον ήλιο κι επερίμενε ...»

Λοιπόν; Κι έτρεμα όλος.

Μέσα στη νύχτα ο γερο-Κρητικός, γαλήνιος, σχεδόν γελαστός, άπλωσε το χέρι του και διέγραψε μέσα στο σκοτάδι το σχήμα χεριού που σφάζει.

Οι τρίχες του κεφαλιού μου σηκώθηκαν από τον φόβο. Έφυγα πρωί πρωί. Δεν έκλεισα μάτι όλη νύχτα. Ω! εκείνη η σκηνή πόσες φορές δεν αιμάτωσε την ψυχή μου κατόπιν! – ο γέρος με τα μικρά μάτια και τα μεγάλα δάκρυα γονατισμένος απάνω στην άμμο κι η θάλασσα μπροστά του ήρεμη και γαλανή κι ο ήλιος ψηλά και το χέρι του Κρητικού που απλώνεται στη νύχτα ήρεμο και μεγαλόπρεπο και διαγράφει το σχήμα χεριού που σφάζει! ...

– Ω! όταν πηγαίνετε στην Κρήτη, καμαρώνετε μόνο τα παλληκάρια, τρώτε και πίνετε και τραγουδείτε μαζί των – μη ζητάτε όμως ποτέ να σας πούν ιστορίες του πολέμου! ...

ΚΑΡΜΑ ΝΙΡΒΑΜΗ

[Επιμέλεια κειμένου: Βασίλειος Α. Γεώργας]